

4. 4. 2005

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Celostátní referendum

Na pořad 42. schůze poslanecké sněmovny konané dne 24.3.2005 se mimo jiné dostal i komentovaný návrh ústavního zákona o celostátním referendu, jehož předkladatelem je poslanec za vládní ČSSD JUDr. Zdeněk Koudelka, Ph.D. Návrhy obdobného obsahu nejsou poslanecké sněmovně ničím neznámým, neboť se nejedná o první pokus zavést obecné referendum do ústavního pořádku České republiky.

Všechny tomuto návrhu zákona předešlé pokusy o zavedení obecného referenda do ústavního pořádku České republiky skončily prozatím nezdarem, a to včetně toho posledního, který třebaže získal potřebnou ústavní většinu v Poslanecké sněmovně, nenašel již potřebnou většinu pro jeho přijetí v Senátu.

Úvodem je třeba poukázat na to, že z článku 2 odst. 2 Ústavy České republiky plyne, že ústavní zákon může stanovit, kdy lid vykonává státní moc přímo. Kromě toho se v čl. 10a odst. 2 Ústavy České republiky rovněž předpokládá rozhodování v referendu, a to o souhlasu k ratifikaci mezinárodní smlouvy, kterou se přenášejí některé pravomoci orgánů České republiky na mezinárodní organizaci nebo instituci zakotveno.

I přes výše citované nejsou zákonodárci po dnešní dobu schopni najít shodu na takovém znění ústavního zákona, které by bylo kompromisní k požadavkům na tento zákon z jejich stran kladeným. Výsledkem těchto opětovně se odehrávajících debat je prozatím pouze ta skutečnost, že již více než dvanáct let zůstává citované ustanovení Ústavy České republiky nenaplněno, to za předpokladu, že nevezmeme v potaz právní úpravu místního referenda a dále tzv. jednorázové monotematické referendum proběhnuvší v minulém roce za účelem posouzení otázky vstupu České republiky do Evropské unie. Dále je nutno v těchto souvislostech připomenout, že je taktéž nyní na půdě Senátu návrh, který připouští referendum, ovšem pouze a jen ve vztahu k posouzení otázky přijetí tzv. evropské ústavy.

Ve vztahu ke komentovanému návrhu ústavního zákona je třeba podotknout, že i tentokrát zvolila vláda formu tzv. speciálního ústavního zákona, a tedy se nepokusila začlenit institut obecného referenda přímo do Ústavy České republiky. Komentovaný návrh nechápe institut obecného referenda za nástroj povahy konzultativní, nýbrž mu dává povahu závaznou.

Dle komentovaného návrhu zákona by tak mohli občané České republiky rozhodnout v celostátním referendu o zásadních věcech vnitřní nebo zahraniční politiky státu, tedy i o tolik diskutované otázce přijetí tzv. evropské ústavy. Právo hlasovat v celostátním referendu by získal každý občan České republiky, který nejpozději druhý den konání celostátního referenda dosáhl věku alespoň 18 let, přičemž je nerozhodné, zda se trvale zdržuje na území České republiky nebo v zahraničí.

Otázka pro celostátní referendum musí být jednoznačná, srozumitelná a musí být formulována tak, aby bylo možné se k ní vyjádřit slovy „ano“ či „ne“. V jednom celostátním referendu může být položena k téže věci pouze jedna otázka. To však s přihlédnutím k důvodům racionality a hospodárnosti takového obecného referenda nevylučuje, aby bylo v rámci jednoho referenda položeno více otázek, avšak pouze k různým věcem.

Otázka pro celostátní referendum dle komentovaného návrhu ústavního zákona nesmí směřovat ke

změně podstatných náležitostí demokratického právního státu, jakož ani ke zrušení nebo omezení ústavně zaručených práv a svobod, k rozhodnutí, které by bylo v rozporu se závazky, které pro Českou republiku vyplývají z mezinárodního práva, k rozhodnutí, které by znamenalo úpravu daňových nebo jiných platebních povinností k veřejným rozpočtům, k ustanovování jednotlivých osob do funkcí a k jejich odvolávání z funkcí, k zásahu do výkonu moci soudní, nebo k zásahu do výkonu moci zákonodárné.

Základním předpokladem pro vyhlášení referenda ze strany prezidenta republiky je podání návrhu na vyhlášení referenda. Takovýto návrh může být např. společný návrh nejméně 101 poslanců či 41 senátorů, návrh vlády, ale i návrh nejméně 500 000 občanů oprávněných hlasovat v referendu, učiní-li tak formou petice. Takto navržený počet občanů podporujících myšlenku vyhlášení referenda ke konkrétní otázce vychází jednak z potřeby zamezení zneužívání institutu obecného referenda různými skupinami obyvatel, jednak plyne i z toho, že v komentovaném návrhu není stanovena minimální hranice účasti voličů, tedy tzv. závazné kvórum účasti oprávněných osob na hlasování, pro platnost (legitimitu) referenda. Prezident republiky vyhlásí celostátní referendum nejpozději do 30 dnů, resp. do 60 dnů ode dne doručení takového návrhu. Proti rozhodnutí prezidenta republiky o vyhlášení celostátního referenda lze podat do 20 dnů ode dne jeho vyhlášení opravný prostředek Ústavnímu soudu. Prezident republiky je ovšem v těchto lhůtách oprávněn rozhodnout také zcela opačně - návrhu na vyhlášení celostátního referenda prezident republiky nevyhoví, má-li za to, že návrh na vyhlášení celostátního referenda je dle komentovaného zákona nepřijatelný nebo že navržená je vadně formulovaná otázka. Takovéto své zamítavé rozhodnutí je prezident republiky povinen neprodleně oznámit navrhovateli celostátního referenda. Proti rozhodnutí prezidenta republiky, že návrhu na vyhlášení celostátního referenda nevyhoví, lze podat opravný prostředek Ústavnímu soudu do 20 dnů ode dne oznámení rozhodnutí prezidenta republiky navrhovateli referenda. Bude-li v referendu kladně rozhodnuto o souhlasu k ratifikaci mezinárodní smlouvy podle čl. 10a, je tímto rozhodnutím nedotčeno ustanovení čl. 87 odst. 2 Ústavy České republiky. Dle čl. 87 odst. 2 Ústavy České republiky Ústavní soud rozhoduje před ratifikací takové mezinárodní smlouvy o jejím souladu s ústavním pořádkem. Souhlas k ratifikaci mezinárodní smlouvy podle čl. 10a odst. 2 Ústavy České republiky, přijatý v celostátním referendu, však logicky nahrazuje souhlas Parlamentu, který se tudíž v takovémto případě již nevyžaduje.

Za účelem připravení nutného časového prostoru pro řádnou přípravu referenda komentovaný návrh stanoví, že prezident republiky vyhlásí celostátní referendum tak, aby se konalo nejdříve 90 dnů a nejpozději 120 dnů ode dne, kdy prezident republiky referendum vyhlásil. Z hlediska hospodárného využití prostředků státního rozpočtu je dále stanoveno, že pokud by se při dodržení lhůt pro konání celostátního referenda mělo toto referendum konat v posledních 6 měsících volebního období Poslanecké sněmovny nebo funkčního období zastupitelstev územních samosprávných celků, vyhlásí prezident republiky celostátní referendum tak, aby se konalo spolu s volbami do Poslanecké sněmovny nebo s celostátními volbami do zastupitelstev územních samosprávných celků.

Pokud jde o otázku samotného přijetí rozhodnutí v celostátním referendu, pak za přijaté je považováno to rozhodnutí, pro které se vyslovila nadpoloviční většina oprávněných občanů, kteří se hlasování zúčastnili. Prezident republiky posléze rozhodnutí přijaté v celostátním referendu oznámí ve Sbírce zákonů. Celostátní referendum, v němž bylo přijato takto oznámené rozhodnutí, se může ve stejné věci konat nejdříve po uplynutí 2 let ode dne oznámení rozhodnutí přijatého v celostátním referendu.

S ohledem na okolnost, že k provedení komentovaného návrhu ústavního zákona je nezbytné vydat zákon, který upraví provádění referenda, přičemž k přijetí tohoto zákona bude třeba, aby byl schválen Poslaneckou sněmovnou a Senátem, byl současně s tímto návrhem Poslanecké sněmovně České republiky předložen i tzv. návrh zákona o provádění referenda. I I. čtení toho návrhu zákona proběhlo na 42. schůzi Poslanecké sněmovny dne 24.3.2005, přičemž byl přikázán, stejně jako i

komentovaný návrh ústavního zákona, k projednání Ústavně právnímu výboru Poslanecké sněmovny České republiky.

S ohledem na nutné změny Ústavy české republiky promítnuté komentovaným návrhem byla navrhována změna znění čl. 62 písm. l) ústavy, když touto změnou by prezidentu republiky bylo dáno do jeho působnosti mimo jiné i rozhodování o návrhu na vyhlášení celostátního referenda. V souvislosti s výše uvedeným bylo dále navrženo začlenit do působnosti Ústavního soudu rozhodování o opravném prostředku proti rozhodnutí prezidenta republiky o návrhu na vyhlášení celostátního referenda a o tom, zda postup při provádění celostátního referenda je v souladu s ústavním pořádkem a se zákonem o provádění celostátního referenda.

Z výše uvedeného je patrné, že komentovaný návrh ústavního zákona, který se v mnohém poučil z chyb svých předchůdců, je spolu se svým prováděcím předpisem právním textem majícím za cíl dosáhnout pomyslné mety - svého přijetí oběma komorami parlamentu. I s ohledem na dosud stále převažující spíše negativní postoj ODS k návrhům na uzákonění institutu obecného referenda v našem právním řádu jakožto důležitého nástroje přímé demokracie předvídaného ústavním pořádkem České republiky jsou však jeho šance i nadále nejisté.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nový zákon o veřejných dražbách, aukce a obálkové metody](#)
- [Evropská unie mění pravidla plateb: více odpovědnosti, intenzivnější zpracování dat, více kontrol](#)
- [Pohled přes hranice - natáčení pornografických klipů jako důvod výpovědi z nájmu bytu](#)
- [Nařízení EU o umělé inteligenci a jeho dopady na využití jazykových modelů v advokátní praxi](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Kupní smlouva o převodu nemovitosti bez uvedení výše kupní ceny](#)
- [Odpovědnost zaměstnavatele a zaměstnance v souvislosti s využitím umělé inteligence](#)
- [Nový návrh zákona o platformové práci - 2. díl: Redefinice závislé práce](#)
- [Druhá „tlačítková novela“: povinné tlačítko pro odstoupení od smlouvy](#)
- [JIŘÍ HARNACH - VEŘEJNÉ ZAKÁZKY LIVE! - ČERVEN 2026](#)
- [Souhlas s veřejným užíváním pozemku jako překážka nároku na bezdůvodné obohacení - nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2541/25](#)